

URME DACICE ÎN MAREA BRITANIE (Partea III)

Valeriu Dulgheru, prof.dr.hab., Universitatea Tehnică a Moldovei
Lorin Cantemir, prof.dr.ing., Universitatea Tehnică „Gh. Asachi”, Iași, România
Natalia Pihler-Tennenberg (Dulgheru), MSc, Birmingham, Marea Britanie
Alex Pihler-Tennenberg, dr., Birmingham, Marea Britanie

„Soldații auxiliari de pe zidul lui Hadrian își numeau copiii
cu numele regelui dac”

(După peste 100 de ani de aflare a cohorței I Aelia Dacorum în Birdoswald)

Abstract: The article describes some Dacian traces discovered in England. The AE 1997.1779a document attests that from 20 cohorts that were in Britain under the command of Trebius Germanus, 4 of them (Cohors Primae Aelia Dacorum milliaria; Cohors Secundae Pannoniorum; Cohors Secundae Dalmatorum; Cohors Septimae Thracum) were Dacian. The analysis of archeological finds showed that most Dacian traces have been discovered on altar stones, tomb stones and on the walls of Birdoswald fort, Hadrian's Wall (England).

La începutul secolului al II-lea împăratul roman Traian în urma celor două campanii dacice (101-102 și 105-106) duse „într-un spațiu fantastic” (Cassius) a cucerit nesupusa mândra Dacie. După ocuparea Daciei a fost formată cohorța I Dacorum, care a fost transferată imediat în Britania. Lăsată în Dacia ea ar fi fost privită drept dacică. Transferată în alt colț al Imperiului ea era privită drept cohorță romană (de altfel, multe din legiunile romane participante în războaiele din Dacia nu erau constituite din romani). De fapt erau duși mai departe de locurile natale și din teamă de răzbunare a dacilor. În Britania inițial au fost încartiruiți în Bewcastle pentru a apăra coloniile romane de atacurile triburilor din nord - vest. Însă cea mai lungă staționare cohorța I Aelia Dacorum a avut-o în fortul Birdoswald, pe care l-a construit. „Aceste construcții au fost realizate de garnizoana atestată epigrafic la sfârșitul secolului II și III și listate în Notitia Dignitatum pentru sec. IV: cohorța militară pedestră I Aelia Dacorum” [1].

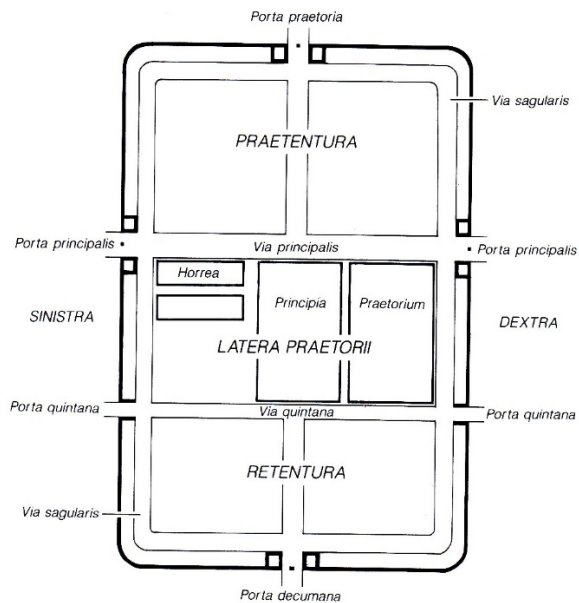

Fig. 2. Termenii latini cheie utilizați la descrierea fortului.

Cât de puternică a fost legătura acestor soldați de neamul lor daci duși la capătul lumii vorbește și faptul că și după 100 de ani de aflare a cohorței I Aelia Dacorum în Birdoswald soldații auxiliari își numeau copiii cu numele marelui rege dac Decebal. O piatră de mormânt depistată în afara Fortului arată că acolo au fost înmormântați doi copii – Blasius și Decebalus. Dacă până la părăsirea Daciei de către romani (a. 272 d.Hr.) se mai putea admite că cohorta era completată cu soldați aduși din Dacia atunci după acest an completarea se făcea numai din copiii veteranilor daci ai Cohortei.

Primele activități umane în Birdoswald se relatează la construcția Zidului Hadrian prin a. 120 d.Hr. (fig. 1). În rezultatul excavațiilor efectuate în perioada 1987-1992 a fost scos la suprafață un întreg orașel foarte bine conservat (fig.2,3). Cohorta I

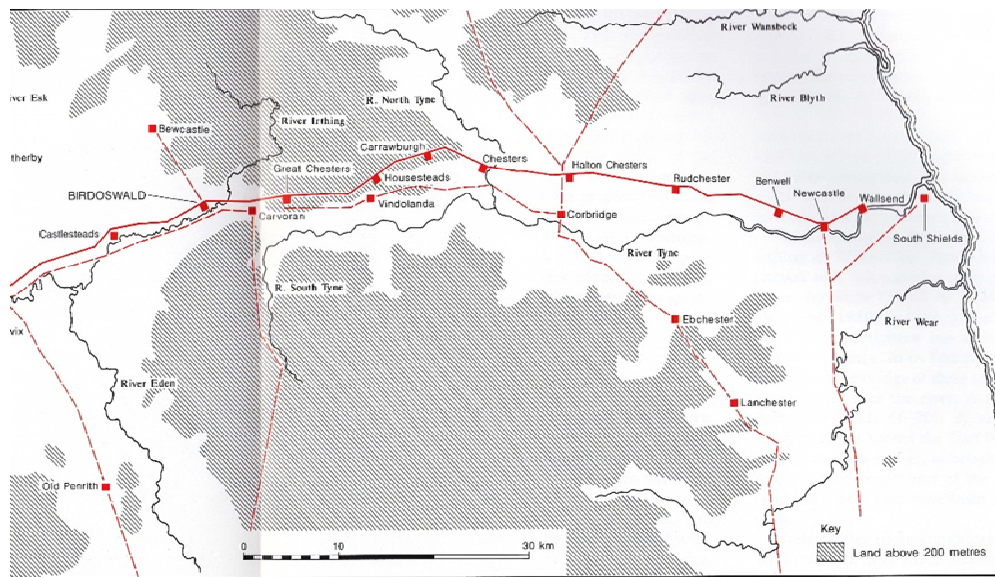

Fig. 1. Zidul lui Hadrian [1].

Fig. 3. Secvență din planul excavat al fortului Birdoswald (a) (în prim plan poarta principală (porta principalis); Fortul roman din Birdoswald astăzi (b).

Dacorum a lucrat la construcția Zidului Hadrian lucru atestat printr-o piatră de construcție care marchează secolul măreției „*Aelius*” a Cohortei I Dacorum (RIB 1365). Prima garnizoană cunoscută a Cohortei a fost la Bewcastle unde a fost atestată simplu ca Cohorta I Dacorum (RIB 991). Editorii documentelor RIB consideră că inscripția e din perioada lui Hadrian deoarece lipsește termenul Aelia. Acest titlu onorific l-a primit mai târziu grație statutului militar garantat. Dimensiunile, amplasamentul și infrastructura fortului confirmă sugestia că a fost construit special pentru această cohortă. Diploma (CILhvi, 93) acordată Cohortei datează cu a. 146 confirmă faptul că cohorta a fost militară. Mai multe inscripții (RIB 1874-96, 1898, 1904, 1909, 1912, 1914) atestă faptul că cohorta I Aelia Dacorum este cel mai bine atestată în Birdoswald. Un subiect de discuții pentru specialiști a devenit și numele fortului. Descifrând o inscripție de pe un altar, Hassall (1976, 113) a stabilit că numele roman al fortului a fost Banna.

Statutul ulterior de Cohorta I Aelia Dacorum poate a fost obținut în perioada lui Jupiter Optimus Maximus (RIB 1884), lucru confirmat de un altar redescoperit în a. 1990. *“Unica inscripție în piatră care identifică această unitate auxiliară (Cohorta I Dacorum – n.n.) este un altar lui Jupiter Optimus Maximus. Această unitate avea 1000 de infanteriști proveniți din diferite triburi din Dacia, provincie care includea actuala Românie, o parte din sud-estul Ungariei și nordul Yugoslaviei. Unitatea este de asemenea atestată în numeroase inscripții în Banna (Birdoswald, Cumbria), datând cu începutul secolului III”* (v. RIB 1365). Aprecierea „*Aelia*” a fost acordată de tribunul Dominitius Honoratus.

O altă inscripție murală de asupra porții principale arată că cohorta a lucrat în perioada guvernatorului Britaniei Inferioare Modius Julius sub tribunul Claudius Menander. O altă inscripție datează numele a 17 ofițeri comandanți tribuni (RIB 126, 194). Alți trei centurioni în aceleași poziții sunt listați pe altarele Cohortei I Aelia Dacorum: Aurelius Saturnus (RIB 1876), Julius Marcellinus din legiunea II Augusta (RIB 1880) și L. Vereius Fortunatus al legiunii VI Victrix Pia Fidelis (RIB 1907). Pe timpul împăratului Maximinus Tracul (235-238) Cohorta a fost sub comanda fostului evocator al cohortei I Praetorum, Flavius Maximianus (RIB 1896).

O altă inscripție (Horreum inscription) (RIB 1909) datează că cohorta I Tracum Civium

Romanum a asistat cohorta I Aelia Dacorum (de ce anume cohorta I Tracum? Poate legăturile de rudenie au jucat rolul principal?) la construcția fortului „...însă prezența ei

a.

b.

Fig. 4. Menander, tribun dac.

(a numelui cohorței I Aelia Dacorum - n.n.) în inscripția *horreum* face să credem că Dacii erau partenerii seniori în fort” [1, p.197]. În multe inscripții „...apare simbolul cohorței I Dacorum – ramura de palmier (fig. 4,a – stânga) și sica (sabia dacică, fig.4,b - dreapta)” [2, p.34].

Un document datat cu a. 297 – 305 vorbește despre lucrări majore de renovare după recapturarea provinciei Alectus de către Constantin Clorus. Numele cohorței responsabile de renovare lipsește însă *Notitia Dignitatum* sugerează că ar fi fost cohorta I Aelia Dacorum.

Un element unic depistat în fortul auxiliar Birdoswald (toate forturile romane au fost construite după proiecte identice în întreg Imperiul Roman): fortul Birdoswald (Banna) include suplimentar o *bazilica exercitaria* (fig.5) „...cu excepția unei construcții similare a dacilor în Bucium (Gudea 1979, Chirilă ș.a., 1972 [1])”.

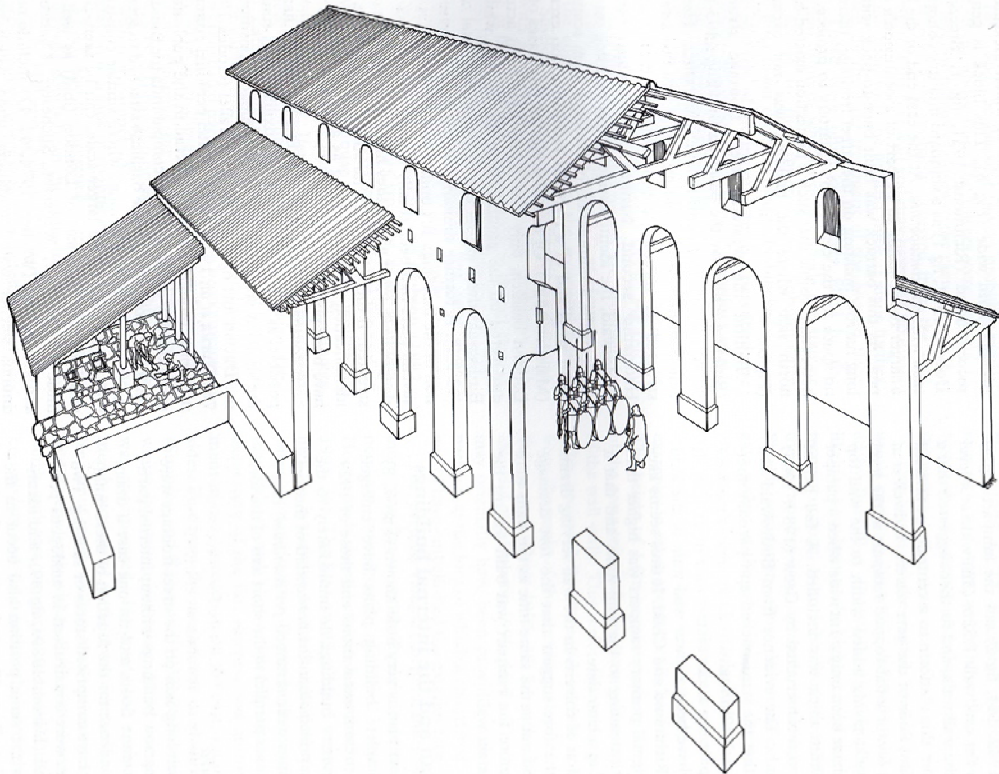

Fig. 5. Reconstrucția în perspectivă a bazilicii exercitaria [1].

Destinația acestei bazilici este discutabilă însă, probabil, spațiile mai mari erau utilizate pentru exerciții fizice, iar cele mici – pentru exerciții spirituale, cu alte cuvinte pentru rugăciuni (a se vedea spațiul mic din stânga, fig. 5). Este cunoscut faptul că romanii erau politeiști (credeau în mai mulți zei). Dacii însă, unii dintre ei, reușiseră să îmbrățișeze religia creștină propovăduită de apostolii lui Hristos în Dacia.

Există mai multe similitudini între cele două provincii ale Imperiului Roman – Britania și Dacia. „Ambele provincii erau amplasate la marginile imperiului și aveau

garnizoane mari pentru apărarea lor de invaziile triburilor din afara frontierelor. Ambele provincii au fost guvernate de comandanți iluștri ca Sextus Julius Severus, descris ca unul dintre cei mai de văz generali ai lui Hadrian, care a servit ca guvernator al Daciei între a.120-130d.Hr. și al Britaniei din a. 130” [2, p.34].

Ultima referință la Cohorta I Aelia Dacorum se regăsește în *Notitia Dignitatum* (Hassal 1976, 113). Ea datează cu sfârșitul secolului IV. Bineînțeles, Cohorta nu a dispărut fizic, doar a trecut printr-o transformare în timp. După prăbușirea Imperiului Roman sub presiunea barbarilor din nord și din est nu apar în mărturii istorice privind dacii din Britania. Probabil, după o ședere atât de lungă membrii Cohortei au devenit coloni (proprietari de pământ) și s-au stabilit definitiv în zonă. Despre această ipoteză scria istoricul și scriitorul francez André Maurois, acum o jumătate de veac: “*Prima cohortă dacică stă acolo de două secole. Soldatul, prinzând rădăcini, devine colon. Puțin câte puțin, legiunile britanice uită de legăturile lor cu Roma. Într-o zi, își vor proclama un împărat propriu (Magnus Maximus), care se va duce să lupte pe continent cu pretendenții veniți din alte provincii*”. Unele dovezi arheologice, terminologice și istorice confirmă indirect acest lucru. Exista pe Discovery un documentar despre Britania numit “1066”, în care unii din băștinași au căciuli dacice, săbii curbate și steagul dac cu cap de lup. De asemenea, conform [1] legendarul rege Artur și mai recent Sf. Patrik, sunt legați de Birdoswald. Denumirea corăbiei regelui Artur Camlann [4] ar proveni de la una din denumirile fortului Birdoswald – Camboglanna [5]. Mult mai clară este legătura sf. Patrick cu fortul Banna-Birdoswald. Înseși Sf. Patrick în confesiunea sa descrie locul nașterii sale „...*qui fuit vico Bannavem Taburnae*” [6]. Să fi influențat cumva totuși dacii rămași acolo pe locuitorii acelei zone?

Bibliografie

1. **Wilmott T.** Birdoswald. Excavation of a Roman fort on Hadrian's Wall and its successor settlements: 1987-1992. English Heritage, 1997. Archaeological report 14, p. 195-2012. ISBN 1 85074 646 X.
2. **Riley B., Hardcastle N.** Holding the fort: a look at how a cohort of Dacians, from what is now modern – day Romania, maintained the traditions of their homeland while stationed on Hadrian's Wall. English Heritage. Member's Magazine, July 2014. Pp. 32 – 35.
3. **Dulgheru V., Dulgheru N., Pichler Tennenberg A., Cantemir L.** Urme dacice în Marea Britanie (Partea II). Cul. de lucrări ale Simpozionul Internațional “Cucuteni 5000 REDIVIVUS”.12-15.09.2013. Ed. Mușatinii, 2014. Suceava. P. 136-144.
4. **Goodrich N.L.** King Arthur, New York, 1866.
5. **Brown A.L.** Camlann and the death of Arthur, Folklore, 71-2, 612-23.
6. **Cunliff-Shaw, R.** Post Roman Carlisle and the kingdoms of the north-west, Preston, 1963.